

havn, Vicomte de Fontenay og Legationens Embedsmænd, der i alle Henseender har varetaget Ekspeditionens Interesser, banet Vejen igennem det skønne Frankrig og dets Kolonier, hvori vi ikke nok som, uden Smiger, maa beundre i højeste Grad den

franske civilisatoriske Virksomhed, en Virksomhed, der er et lysende Eksempel paa Frankrigs høje Kultur, og som er egnet til at bringe Fred og Ro imellem de forskellige Menneskeracer.

Ole Olufsen.

Tropisk Fransk-Afrika.

(Vest-Afrika og Afrika omkring Ækvator).

Af

Professor **M. Neveu-Lemaire.**

Medlem af det geografiske Selskab i Paris.

Det kgl. danske geografiske Selskabs Guldmedaille.

(2. Fortsættelse).

Fransk-Vest-Afrikas administrative Inndeling.

Fransk-Vest-Afrikas territoriale Organisation fastsættes for Tiden i Henhold til Dekreterne af 4. December 1922, hvorefter Landet deles i 8 særskille Kolonier, der i administrativ og finansiell Henseende hver har sit Selvstyre, men er undergivet den i Dakar residerende General-Governørs Overhøjhed.

Disse 8 Kolonier er følgende:

1. Mauretanien med Port-Etienne som Hovedstad, men hvis Administration har Sæde i St. Louis.
2. Senegal med St. Louis som Hovedstad.
3. Fransk Guinea med Conakry som Hovedstad.
4. Elfenbenskysten med Bingerville som Hovedstad.
5. Dahomey med Porto Novo som Hovedstad.
6. Fransk Sudan med Bammoko som Hovedstad.
7. Øvre Volta med Ouagadougou som Hovedstad, og
8. Niger Territoriet med Zinder som Hovedstad.

De 5 første af disse Kolonier naar ud til Atlanterhavet, medens de 3 sidste ligger inde i Landet.

Hertil kommer, at den Del af tysk Togo, der tildeltes Frankrig, var underlagt Fransk-Vest-Afrikas General-Gouvernement ved Dekret af 21. August 1917, indtil den endelige Afgørelse kunde træffes. Ved Fredstraktaten af 28. Juni 1919 tildeltes Frankrig omtrent $\frac{3}{4}$ af Togo og hele Kyststrækningen. Men ved Dekret af 23. Marts 1921 blev Togo udskilt fra Fransk-Vest-Afrikas General-Gouvernement for at danne en selvstyrende Koloni.

Mauretanien.

Mod Nord har Mauretanien ingen bestemte Grænser, idet dens nordlige Grænse er Ørkenen, der fortsættes i den algierske Sahara; i Retning mod Oceanet grænser den mod Nord op til den spanske Koloni Rio do Oro. Mod Vest begrænses Mauretanien af Atlanterhavet, fra Kap Blanco til St. Louis, mod Syd af Floden Senegal, mod Øst af dens Biflod Karakoro og en skønsmæssig fastsat Linje, der adskiller den fra spansk Sudan. Denne Linje gaar fra Karakoro til Kaukossa, forbi Aratanes Brønde, omtrent midtvejs mellem Tichitts og Qualatas Forter.

Fysisk Geografi.

Mauretanien er en stor Lavsllette, der mod Nord og Nordøst beherskes af lave, stenede Højletter. Den Del af Sahara, der naar ud til Kysten, bestaar af Sandklitter, der er dannet af Passatvindene og omslutter en Række Saltlaguner, der i den tørre Tid danner et tilsvarende Antal Saltmarker, der udmærket kan udnyttes. Helt mod Nord bliver Sletten meget flad, og Overfladen er bedækket med Sten. Denne Slette, der af de Indfødte kaldes »Rag«, begynder i det sydlige Marokko. Derefter kommer man til de store Flyvesandsklitter ved Azzefal og Akchar, og mod Syd i Højde med Inchiris Slette er Underlaget haard Klippegrund, hvilket ses af de talrige Stenformationer, der viser sig i Jordoverfladen, og endelig kommer man til det saakaldte »Aftout«, der bestaar af nogle lange

strimmelformede Sletter med lerholdig Jordbund. I det nedre Trarza er Sandklitterne af gammel kendt Type og fastbundet ved en tæt Vegetation af Græs og Tornebuske. Længere mod Nord er Sandklitterne, der stadig følger Linjen Nord-Øst-Syd-Øst mere bevægelige og omskiftelige under Paavirkning af Vinden. I Nærheden af Senegal dannes Sletten af Flodens Aflejringer i Regntiden. Ved Vandets Tilbagegang efterlades talrige Sumpe, og paa Flodens mellemste Løb, der hvor den er bredest, kaldes denne Slette, hvorpaa der dyrkes Hirse, for »Chamana«. Underlaget i Sletterne Brakna og Gorgol, der ligger i den sydøstlige Del af Mauretania, bestaar af et Skifer- eller af et for Vand uigennemtrængeligt Lag, og der findes her permanente Sumpe omgivet af Trær.

Der er ingen permanente Floder i Mauretania, men kun nogle Regnfloder, der taber sig i Summene inde i Landet eller udmunder i Senegals Biflod »Gorgol«. Ved Brøndgravning kan man træffe paa Vand i en Dybde, der varierer fra 20 til 60 Meter.

Mauretaniens Bjærgland omfatter 2 Hoved-Bjærgkæder: Adrar og Taganet. Adrar, der ligger nordligst, er den højeste og naar sine Steder en Højde af 500 Meter. Den er adskilt fra Taganet ved en langstrakt Sænkning i Jorden, der er omgivet af Sandklitter og kaldes »Rhat«. Syd for denne Sænkning findes Bjærgkæden Taganet — Klippeformationer af Sandsten og Skifer, der hæver sig 200—300 Meter over de omkringliggende Sletter og falder brat af mod Øst, Syd og Vest i stejle Klipper, der kun er farbare gennem enkelte, meget snevre Pas.

Klima.

Klimaet veksler alt efter Landets Breddegrad. Mod Syd langs med Senegal er Klimaet det samme som i Sudan, karakteristisk ved regelmæssige Regntider. Længere mod Nord findes der endnu en aarlig, men uregelmæssig Regntid, og Regnen aftager, efterhaanden som man nærmer sig Sahara-Zonen, hvor Regntiderne ikke mere er periodiske, men tilfældige, ofte med rigelig Nedbør; men hvor der undertiden mellem Regntiderne kan være en Tørkeperiode paa flere Aar. Den varme Tid strækker sig fra Juni til Oktober, og Maksimum-Temperaturen overstiger sjældent 40°. I Adrar og Sahara viser Thermometret om Vinteren undertiden Nul. —

Befolkningen, deres Religion, Sæder og Skikke.

Befolkningen i Mauretania bestaar mod Syd, i de Landsbyer, der er beliggende paa Senegalflodens højre Bred, af forskellige senegalske Negeracer, som vi senere skal komme tilbage til, længere mod Nord af Maurerne, der er en Blanding af Berbere og Arabere, og i den sydlige Del af Mauretania bestaar Befolkningen af Senegal-Negere.

Maurerne har en mat, rødfarvet, undertiden olivenfarvet Hud, lysere eller mørkere, alt efter Blodets Blanding, deres Haar er langt, tykt og naturligt bølget; de er i Almindelighed magre og meget maadeholdne. De fleste er Muselmænd, men Islamlæren er hos denne Befolkning paavirket af Sofisme; der findes ca. 2,500 Fetischdyrkere. Maurerne inddeles i Stammer, der enten er krigerske eller marabutiske. I Spidsen for den krigerske Folkestamme staar en født Høvding, han bistaaes af en Forsamling, kaldet »Djema«, der bestaar af ansete Personer indenfor Stammen. De marabutiske Folkestammer er de talrigste overalt i Mauretania, de staar ligeledes under en Høvdings og en »Djema«s Ovrhærdedømme. Marabuterne beskæftiger sig udelukkende med Handel, Kvægavl, Industri og noget Agerbrug. Enkelte Folkestammer, der vinder mere og mere Udbredelse, er baade krigerske og marabutiske. Med Undtagelse af nogle Grupper, der er Halv-Nomader og lever i de med Palmer bevoksede Egne, er Maurerne overalt et udpræget Nomadefolk, der flytter fra Sted til Sted, alt efter Aarstiden, og slaar Lejr i Nærheden af Steder, hvor der findes Vand. I den tørre Tid kommer Maurerne fra Trarza, Brakna og Gorgol henimod Senegal for at finde Vand og Græsgange. I Regntiden gaar de derimod mod Nord for at skærme deres Kvæg mod de Sygdomme, der raser i Flod-Zonen.

Skønt Maurerne er Muselmænd, er de i Almindelighed Monogamer. Kvindens Stilling er privilegeret, hun er Genstand for megen Ærbødighed og sidder inde med stor Myndighed. Man lytter til hendes Raad, og man kan med Rette sige, at hun er den egentlige Herre i Teltet. Ikke desto mindre er Skilsmisser meget hyppige, og det er særlig Kvinden, der forlanger disse, idet hun stærkt værner om sine materielle Goder.

Politisk og administrativ Organisation.

Mauretania er nu blevet en særskilt Koloni, der administreres af den i St. Louis residerende

Lieutenant-Gouverneur; i samme By har ogsaa Mauretaniens Central-Regering Sæde.

Mauretaniens har 261.746 Indbyggere.

Kolonien omfatter 9 Kredse, der hver administreres af en Kolonibestyrer eller af en Officer, og desuden omfatter den et Nomade-Distrikt med Hovedstation i Tichitt.

Hovedstaden er Port Etienne, der ligger ved den lille Tausado Bugt i Levrier Bugten.

Færdselsveje.

Port Etienne har Forbindelse med Dakar ved en Kystdamper, der dog ikke gaar i regelmæssig Fart; denne Linje betjenes af Selskabet »la ligne de la baie du Lévrier.«

I det indre af Mauretaniens findes der kun Landeveje eller banede Veje, der befærdes af Karavanerne, hvis Rute altid planlægges under Hensyntagen til Terrainforholdene og til de Steder, hvor der findes Vand. Hovedvejene gaar i Retning af Adrar, Taganel og Assaba. Til Transport anvendes næsten udelukkende Kameler, ialt ca. 2.000. — Beboerne omkring Floden Senegal anvender smaa Æsler og Pukkelokser. I 1918 foretog man Forsøg med Automobiles for at faa oprettet Forbindelse mellem enkelte Stationer i det Indre og Distrikterne ved Floden, og det viste sig, at nogle Veje i Mauretaniens egnede sig til Automobilkørsel.

Indtægtskilder — Kvægavl.

I Mauretaniens drives hovedsagelig Kvægavl. Maurerne beskæftiger sig i Særdeleshed med at opsøge Græsgange og Steder, hvor der findes Vand, hvilket iøvrigt er Grunden til deres Nomadeliv. Deres største Indtægtskilde er Salget af deres Dyr.

Kamelerne eller rettere Drommedarerne formerer sig i selve Landet; de vigtigste Steder for Kvægavlen er Sletterne: Aouker, Tasiast og Tirist. De smukkeste Dyr findes mod Vest og mod Nord og særlig smukke er de Dyr, der er opdrættet i Adrar Sottof. Mod Syd, langs Floderne, trives Kamelerne kun daarligt; de decimeres desuden af en Trypanosydom, kaldet »M'Bori«, der har meget tilfælles med den i Indien kendte »Surra«. Denne Sygdem opstaar ved, at der gennem Slik af visse Arter Bremser føres encellede Mikro-Organismer ind i Blodet. De angrebne Dyr faar Feber, afmagres og dør. M'Bori-Sygdommen er stærkt udbredt paa Senegals højre Flodbred. I Modsætning til, hvad man i Almindelighed tror, er Kamelen et

meget sart Dyr, der fordrer stor Pleje, men den er overordentlig meget værd som Lastdyr, idet den kan bære 4 á 500 kg og med denne tunge Last løbe ca. 50 km. om Dagen, uden at blive træt. I Mauretaniens koster en Kamel mellem 500 og 1000 Francs.

Hestene hører til en lille indfødt Race, der ikke bliver højere end 1 Meter 50, men det er kraftige Dyr, og de findes særlig udbredt i Gorgol, Taganel og Guidimaka. Gennemsnitsprisen for en Hest er 5—800 Francs. De smukkeste har en Værdi af indtil 2000 Francs. og for visse Hopper betales endnu langt højere Priser.

Opdræt af Æsler er meget udbredt, men dette Dyr er lidet paaagtet, undtagen af Zenaga'erne, der bruger dem som Lastdyr. Skønt de knapt er 1 Meter høje, er de meget modstandsdygtige og kan bære 50—60 kg. Prisen for et Æsel er 75 Francs., et Hun-Æsel koster ca. det dobbelte.

I de ret tæt bevoksede Egne i den nordlige Del af Senegal findes talrige Hjorder af Okser; der er to forskellige Slags Okser: Pukkeloksen eller Zebuen (indisk Pukkelokse), der benyttes som Lastdyr og med Lethed kan bære 100 kg, og hvis Gang er lige saa hurtig som Kamelens, og Oksen uden Pukkel, der udelukkende er Slagtekvæg. Gennemsnitsprisen for en Okse inde i Landet er 150 Francs., en Ko koster 200 Francs. eller mere.

Overalt findes der Faar, hvoraf Størstedelen er beklædt med Haar i Stedet for med Uld. Deres Skind er udmærket. De uldklædte Faar findes kun i Adrar, Tiris og Hodh. I det Indre af Landet er et Faar ca. 15 Francs. værd.

Endvidere findes der Geder.

Planteavl.

Kun enkelte Steder i Mauretaniens er Jorden frugtbar, men alligevel dyrkes der Hirse af Negrene paa Bredden af Senegal og i visse Egne i det Indre af Landet. Nogle Steder findes pragtfulde Palmeskove med Daddelpalmer, der giver udmærkede Frugter, og hvor de indfødte dyrker Kornsorter, Byg og Henna. De mest udbredte Skovtræer er: Palmer, Gummitræer, Virak, Gonakiétræet, Abebrødtræet, sorte Akacier og en lille Tornebusk, i Ouolofsproget kaldet »Mama«, der giver vellugtende Gummi. Gonakiétræet, der hovedsagelig findes i Gorgol og Guidimaka, er et meget haardt Træ, der bruges til Snedkerarbejde, Frugten anvendes i Garveindustrien.

Mineralier.

I Mauretania findes smaa Nitratlejer, der udnyttes af de Indfødte. I Kystegnene findes Svovl i temmelig stor Mængde. Langs Kysten findes der desuden Salt, der er indvundet ved Fordampning af Havvandet, og særlig i de nordlige Egne, i Idjel, Bilma og Taodemi findes betydelige Stensaltlejer) Driften af disse Lejer foregaar under aaben Himmel.

Handel.

Handelen i Mauretania foregaar særlig i Oaserne efter Barbarernes oprindelige Metode, nemlig Byllehandel. En »Haandfuld« er Enhedsmaalet for Rummaal og en »Albuelængde« er for Længdemaal. Vejlængden udmaales pr. natlig Marschtur.

De vigtigste Udførselsvarer er Salt og Dadler; af Salt eksporteres der aarligt fra Adrar til det sydlige Afrika ca. 100,000 kg, af Dadler eksporteres der ca. 150,000 kg. Handelen med Gummi, der en Tid var gaaet noget tilbage, har atter de sidste Aar taget et Opsving, og til Beskyttelse af Gummitræerne, der truedes med at blive ødelagte, har man forbudt Tapping af Træerne. Af andre Eksportvarer kan nævnes: Strudsefjer, Huder, forarbejdede Huder, Faar, Geder, Okser og Kameler.

Af Importvarer kan nævnes: Lærred, Vaaben, Krudt, Papir, Lys, Sukker, The, Krydderier, Fisk, der ankommer til Anløbspladserne ved Floden, Hirse, Ris og Majs kommer fra Sudan.

Industri.

Industrien i Mauretania omfatter kun den indenlandske Industri og Fiskeri.

Den indenlandske Industri.

Industrien hos Maurerne udøves saa at sige udelukkende af Smedene og af deres Koner. Dette Haandværk er iøvrigt ikke særlig godt anskrevet, i det Maurerne i al Almindelighed foragter alt Haandarbejde. Smedene forarbejder Sadler, Seletøj, Dolke, Knive, Smykker, Piber, Hængelaase, reparerer Geværer osv. Konerne forarbejder Læderet, undertiden paa en saa kunstfærdig Maade, at det kommer til at ligne Læderet fra Andalusien og Cordoua. Det er ligeledes disse Kvinder, der laver Skeder til Knivene og Dolkene, Rejsetasker eller de saakaldte »tassoufra«, Uidtæpper eller de saakaldte »farou« og reparerer Læderflaskerne, kaldet »guerba« paa en overordentlig behændig Maade.

Kvinderne forarbejder kort sagt alle Genstande af Stof og Læder, der skal bruges i den Stamme, hun tilhører.

Fiskeriet i Mauretania.

Fiskeriet, der drives af de franske Bretagne-Fiskere langs Mauretaniens Kyster, er under stadig Udvikling. Fra de forskellige Havne i Bretagne sejler talrige »dundees«, d. v. s. smaa Sejlere paa ca. 20 Tons, og efter en Sejlads paa gennemsnitlig 17 Dage, ankommer de til Fiskestedet. Men de maa undertiden regne med daarligt Vejr. Jeg traf saaledes en Gang i Las Palmas Havn paa de kanariske Øer en Sejler »Odette«, der var sejlet fra Finistère til Port Etienne for at blive der i 14 Dage og fiske grønne Languster. Men den blev overrasket af et Uvejr, og var nødt til at holde op mod Søen i 23 Dage og maatte søge ind til Las Pajmas for at faa sine Havarier repareret. Da Mandskabet var kommet til Kræfter efter udstaaede Anstrengelser, fortsatte den sin Sejlads, opmuntret ved Tanken om en rig Fangst. — Prof. Gruvel har godtgjort, at den grønne eller »royale« Langust: *Panulirus regius*, der i 1905 ansaas for at være sjælden, findes i store Mængder, den er derfor siden 1910 hovedsagelig eftersøgt af Fiskerne i Levrier Bugten. De bretagniske Fiskere fisker gennemsnitlig pr. Baad 700 Languster om Dagen, og de hjembringer 6000 à 8500 levende Languster i Skibets Fiskedam. Disse grønne Skaldyr med gule Striber er nu meget efterspurgt paa Markedet i Paris.

Langusterne er forøvrigt ikke Fiskernes eneste Fangst ved Mauretania. Udfor Kap Blanco strækker der sig en meget stor Sandbanke — en Fortsættelse af Vest-Sahara — der er 50—60 Sømil bred, og her, hvor Vandets Temperatur er mellem 18 og 28 Gr. C., udfolder der sig et rigt Dyreliv. De næsten mikroskopiske Skaldyr, kaldet »*Calamus brevicornis*«, findes her i saa rigelig Mængde, at de undertiden giver Vandet et helt rødligt Skær, og da de tjener til Føde for Fiskene, findes disse igen i saa rigelig Mængde, at man ved et eneste Vaadtræk kan optage 3—5, ja undertiden 8—10 Tons Fisk. De mest almindelige Fisk er *Dentex vulgaris*, den senegalske Torsk eller de kanariske Øers »Cherne«, *Epinephelus oeneus*, Spaniernes saakaldte »Burro«, *Diagramma mediterraneum*, *Thynnus alalonga*, Fisketungen *Solea vulgaris* og endelig Sardiner og Ansjovis.

Fiskeriet er en stor Rigdomskilde for Mauretanien, og Fangsten finder Afsætning saavel i Frankrig som paa selve Afrikas Kyst.

Man paatrænker i Frankrig at indrette Skibe med Fryserum for at kunne holde de mest værdifulde Fisk, deriblandt Fisketungen, Bars, og Muller friske; med Hensyn til Langusterne er Spørgsmaalet allerede løst, idet de bretagniske Fiskere fører dem levende med sig i deres Fiskekvaser. Paa Afrikas Kyst kan man blandt Negrene faa Afsætning paa tørrede og røgede Fisk. De bretagniske Fiskere har allerede selv gjort Forsøg i saa Henseende, men den bedste Løsning paa Spørgsmaalet vilde være, at der blev oprettet særlige Selskaber, der afkøble Fiskerne deres Fangst og udelukkende beskæftigede sig med Tilberedningen af Fisken og Fabrikationen af de forskellige Biproducter, som Fisketunger, Olie, Husblas Guano etc.

Saavidt man har kunnet kontrollere, er der i 1912 ialt udført følgende Mængder Fisk:

574 Tons saltet Fisk,
9 > 600 tørret Fisk,
139,300 levende Languster.

Udførslen har været noget mindre i 1913 og 1914 og de paafølgende Aar, idet Krigen næsten fuldstændig standsede alt Fiskeri i Levrier Bugten, der da særlig blev besejlet af Kanarier. De bretagniske Fiskere har dog aldrig helt opgivet Languste-Fiskeriet. Fra Juli 1918 er Fiskeriet blevet genoptaget og i andet Halvaar af 1918 er der afsendt til Dakar 25 Tons tørret Fisk. I Januar 1919 er Eksporten steget til 109 Tons. Selskabet »la Société industrielle de la grande pêche« har begyndt sin Virksomhed i Løbet af 1919 og har fra September til December behandlet og afsendt 80 Tons tørret Fisk, 14 Tons Fiskepudder og 3 Tons Olie. Flere andre Handelsselskaber har opnaaet Koncession i Port Etienne, men de var endnu ikke installeret ved Begyndelsen af 1921.

Turist- og Jagtliv.

Mauretanien er endnu ikke det for Turister og Jægere attraaede Sted, grundet paa de vanskelige Transportforbindelser i det Indre af Landet. Den lokale Fauna udviser dog visse interessante Arter. Foruden talrige Fugle er der Vildænder og Gæs, Traner, almindelige Hejrer, hvide Hejrer og Trappgæs. I Skovene i Chamana findes der desuden forskellige Antiloper, hvoraf nogle er meget store,

Schakaler, Hyæner, ja endog Løver. I Brakna og Assaba lever endnu enkelte Giraffer og Elefanter. Den vilde Struds er udbredt over hele Mauretanien.

Senegal.

Kolonien Senegal er mod Nord begrænset af Floden Senegal, der adskiller den fra Mauretanien, mod Vest af Atlanterhavet, mod Syd af portugisisk og fransk Guinea og mod Øst af fransk Sudan. Den engelske Koloni Gambien er fuldstændig indsluttet i Senegal med Undtagelse af Sletten ved Flodens Munding.

Fysisk Geografi.

Hele Kyststrækningen er lavtliggende og langs Kysten findes der en tredobbelt Række af Sandrevler, hvorover Oceanets Dønninger brydes, og Bølgerne kaster stadig Sand op mod Kysten, hvorved der ved Indløbet til Floden dannes Revler, som Skibene kun kan passere i roligt Vejr og ved Hjælp af en erfaren Lods. Langs Kysten fra Senegals Munding til Halvøen Kap Verde findes talrige smaa Søer, der af de Indfødte kaldes »seyanes«. Disse Søer er bevokset langs Bredderne, og de danner en uafbrudt Række smaa Oaser eller »niayes« bag Sandklitterne.

Mellem Senegal og Gambien findes store Sandstrækninger, bevokset med træagtige Planter, hvoriblandt hovedsagelig maa nævnes Gummitræet. I det Indre er Landet mere skovbevokset, men mindre beboet paa Grund af Manglen paa rindende Vand og den Vanskelighed, det volder de Indfødte at grave Brønde i denne sandede og løse Jord. Det er det saakaldte »Ferlo.«

Syd for Gambien i Casamance Distriktet forandrer Landet ganske Udseende, og her findes en frodig Vegetation i Modsætning til de nordligere Egne, med deres kun sparsomme Plantevækst.

Klima.

Senegal er beliggende mellem 14. og 18. nordlige Breddegrad, d. v. s. belt og holdent i den tropiske Zone. Den aarlige Gennemsnitstemperatur er ikke over 23 Gr. At Senegal ligger i umiddelbar Nærhed af Sahara, giver dets Klima en særegen Karakter, idet Fugtighedsgraden formindskes, hvorved Temperaturforholdene bliver hyppigere og stærkere. Aaret deles i 2 skarpt adskilte Aarstider: den tørre Tid og Regntiden. Den tørre Tid begyn-

der — alt efter Beliggenhed — mellem Oktober og December og hører op i Slutningen af Maj eller Juni. Dens Forløber er i Almindelighed en tør og varm Østenvind. Dag-Temperaturen er ofte meget høj, men Nætterne er kølige, og der falder Dug. Regntiden er varm og fugtig med rigelig Nedbør, og voldsomme Vindstød eller Tornados er hyppige. Temperaturen er iøvrigt forskellig i de forskellige Egne, i St. Louis synker den saaledes til 8 à 9 Gr. og er sjældent højere end 35 Gr., i Dakar er Gennemsnitstemperaturen allerede 1 Grad højere og i Podor, der ligger i det Indre af Landet, naar Temperaturen i Maj Maaned 45 Grader i Skyggen.

I Casamance er Klimaet ganske forskelligt fra de andre senegalske Egne, og det nærmer sig meget Klimaet i de sydligere Kolonier; her er Regntiden længere og den tørre Tid kortere.

Befolkning, deres Religion, Sæder og Skikke.

Senegals Befolkning danner skarpt adskilte Folkeslag, der skelnes fra hverandre ved deres mere eller mindre mørke Teint, deres Legemsbygning, deres Sæder og Skikke og endelig deres Sprog. Hovedgrupperne er følgende:

Peuhler, Toucouleurs, Ouoloffer, Sérèrer, Mandingoer, Bambaras, Sarakhollès og Diolas.

Peulerne har en lys Hudfarve, næsten glat Haar og finn Træk, hvilket kunde tyde paa semitisk Afslamning, omend deres Sprog er nær beslægtet med Sérèrerne og Ouolofferne. De findes i større eller mindre Grupper, fordelt over hele Senegal; de driver særlig Kvægavl og er Nomade-Hyrder, der dog hvert Aar begiver sig til de samme Steder. De er for Størstedelen Muselmænd, deres Omvendelse er dog af nyere Dato. De udgør et Antal af 191.351.

Toucouleurerne er af en ganske anden Race, dannet ved Krydsning af Peuler fra Dalen i Mellem-Senegal og sorte Krigs-Fanger. De er meget forrovne og besidder store krigerske Egenskaber, tiltrods herfor føler de sig stærkt knyttet til den hjemlige Egn og driver Agerbrug. De er ligeledes Muselmænd og findes i et Antal af 146.657.

Ouolofferne har en i fysisk Henseende stærk Konstitution. De er ved Omgang med Europæerne blevet dygtige Handelsfolk, og deres Sprog er Handelssproget for næsten hele Senegal. De danner en stor Gruppe og udgør Størstedelen af Indbyggerne i Kolonien Senegals 4 Kommuner. De er

langt talrigere end de andre Grupper og tæller ialt 388.615 Individuer. De er alle Muselmænd.

Sérèrerne er, racemæssigt set, nær beslægtede med Ouolofferne, men de holder stærkt paa deres gamle Sæder og Skikke og er Modstandere af Islam. De adskiller sig fra de andre Negerracer ved deres udmærkede Arbejdsevne og deres Fremsyn. De bebor Baol, Sine, nogle Egne af Saloum og en stor Del af Thies Distriktet. De udgør et Antal af 199.746.

Mandingoerne (eller Malinkés) findes spredt over Egnen mellem Saloum og Gambien, i Mellem- og Øvre-Casamance. De findes i et Antal af 65.883. De er for lang Tid siden omvendt til Islam og bekæmper og underlægger sig Fetischdyrkerne, særlig Bambaras-Gruppen, hvis Sprog er nær beslægtet med Mandingoernes Sprog. Bambaras-Gruppen tæller kun 17.275 Individuer, og de lever i Kystegnene.

Sarakhollès-Gruppen, der hvad Sproget angaar, er nær beslægtet med Mandingoerne, bebor den nordlige Del af Bakel Distriktet og danner isolerede Kolonier, rundt omkring i deres oprindelige Hjemland. Det er dygtige Handelsfolk. De udgør et Antal af højst 22.042.

Diolas'erne har grove Træk, meget tykke Læber og de staar paa et meget lavt moralsk og fysisk Standpunkt. De er Fetischtilbedere og udgør et Antal af 104.446. De lever i Lavlandet i Mellem-Casamance, der ogsaa beboes af andre Grupper, der er mindre talrige og meget uciviliserede, som f. Eks. Balantes- og Bagnoun-Gruppen. Man maa imidlertid erkende, at Diolas'erne og Bagnoun'erne er ret flittige og dyrker deres Rismarker, medens Balante-Gruppen er et særligt røverisk Folkefærd, der er uimodtagelig for al Civilisation.

Politisk og administrativ Organisation.

Hovedstaden i Kolonien Senegal er St. Louis, hvor Løjtnant-Guvernøren residerer.

Senegal er den eneste af alle Fransk-Vest-Afrikas Kolonier, der omfatter 4 fuldt organiserede Kommuner, som administreres af en Borgmester, en eller to Raadmænd og et Byraad, hvis Medlemmer vælges ved almindelig Valgret. Disse 4 Kommuner er Dakar, St. Louis, Gorée og Rufisque; de sender en Repræsentant til det franske Parlament. Bestemmelserne vedrørende Valgbarhed er de samme som i Frankrig, dog stilles den Betingelse, at Kandidaterne skal kunne tale, læse og skrive Fransk.

I Senegal findes desuden blandede Kommuner, hvis Organisation vi tidligere har omtalt. Af disse findes f. T. 9, nemlig: Thies, Tivavouane, Louga, Ziguinchor, Mékhè, Fatick, Foundiougue, Kaolack og Diourbel.

Kolonien Senegal er 192.000 Kvadratkilometer stor og har 1.225.523 Indbyggere.

Kolonien Senegal er delt i 16 Kredse, i Spidsen for hver af disse staar en Administrator, kaldet Kreds-Kommandanten, der hører ind under »Lieutenant-Gouverneur«. En af de vigtigste Byer er Dakar, der er hele Fransk Vest-Afrikas Hovedstad, og som vi allerede tidligere har omtalt; derefter maa i Rækkefølge efter Byernes Størrelse nævnes: St. Louis, Rufisque, Thies, Louga, Ziguinchor, Tivavouane, Diourbel, Kaolack og Corée.

St. Louis (18.117 Indbyggere), paa Ouolof-Sproget kaldet N'Dar, er grundlagt i 1658 og efter i Aarene 1894—1902 at have været Hovedstaden i Frans-Vest-Afrika og Residens for General-Governøren, er den nu kun Hovedstad i Kolonien Senegal. Den er bygget paa en Ø i Senegal, 2 km. lang og 3—400 Meter bred, beliggende 18 km. fra Flodens Munding, der hyppigt spærres af en Revle, hvorved Adgangen til Byen vanskeliggøres for Skibene. Den er udmærket bygget, i arabisk Stil, Husene har saaledes Svalegange og Terrasser. Gaderne, hvis Navne foreviger Mindet om de betydelige Franskmand, hvem Senegal skylder sin Historie, løber vinkelret paa hverandre i begge Retninger, fra den ene Ende af Byen til den anden. Gouvernements-Bygningen deler Byen i 2 Dele, den nordlige og den sydlige Del, og paa Pladsen foran Bygningen findes en Statue af General Faidherbe, et Vidnesbyrd om Indbyggernes Taknemmelighed mod deres tidligere Governør, der tillige var en berømt Krieger, Administrator og Videnskabsmand. Der findes rundt i Byen talrige offentlige Monumenter, store Bygninger, tilhørende de forskellige religiøse Samfund, et Bibliothek, Hospitaller og Skoler. Forstæderne Guet N'Dar — Park St. Louis — og N'Dar Toute — Petit St. Louis — er beliggende paa Barbarie Lagunen og staar i Forbindelse med Byen mod Nord ved Fængselsbroen og mod Syd ved Broen Servatius, der er bygget over den lille Flodarm. Avenue Servatius, der fører ud til Havet, adskiller de to Forstæder fra hinanden. Paa den venstre Flodbred ligger Fauborg de Sor eller Bouet Ville paa den store Ø af samme Navn, her boer hovedsagelig indfødte Købmænd, der dri-

ver Handel med de talrige Karavaner, der kommer fra det Indre af Landet og endvidere en Del Europæere, der har bygget Villaer, omgivet af Haver, hvor de dyrker Grøntsager og Frugt i store Mængder. Jernbanelinien: Dakar—St. Louis har en Station i Sor. Deune Forstad forbindes med St. Louis ved Broen Faidherbe, et prægtigt Kunstværk i Jern, den har en Længde af 511 Meter, er 11 Meter bred og er indrettet som Svingbro, saaledes at Skibe kan passere. St. Louis er bleven en betydelig Flodhavn, hvorimod dens Søhavn er gaaet en Del tilbage i Udvikling, efter at Dakars Havn har taget et saa mægtigt Opsving.

Rufisque (11.307 Indbyggere) er Portugisernes tidligere »Rio Fresco«; for Fiskerne fra Dieppe er den Frankrigs-Bugten, og for Ouolofferne er den »Teungueued«. Den ligger inderst inde i den Bugt, der dannes af Halvøen Kap Verde, og skønt den stammer fra gammel Tid, har den dog først udviklet sig i de senere Aar. Dens Bygninger er af Sten, og den ligner snarere en By i Syd-Europa end en afrikansk By. Der findes en Del Monumenter og gennem en stærk traadløs Telegraf-Station staar den i Forbindelse med Eifel-Taarnet. Rufisque, der ligger paa Jernbanelinjen: Dakar—St. Louis, blev oprettet som Kommune i 1881, og den har et Handelskammer. Dens Havn er meget søgt, og Kommunen paatænker at lade bygge en Bølgebryder, i Læ af hvilken Skibe med et Dybtgaaende af mindre end 6 Meter i al Slags Vejr skal kunne losse og lade, og til Beskyttelse af de allerede eksisterende Anlægsbroer.

Thies (6.427 Indb.) er en betydelig By, der ligger paa Jernbanelinjen: Dakar—St. Louis og er Endestation paa Jernbanelinjen fra Kayes. Den er Hovedstad i Kredsen af samme Navn. Thies blev i 1904 oprettet som blandet Kommune. Der findes her talrige Handelsfirmaer, og Indbyggernes Antal er i rask Stigen.

Louga (3.103 Indb.), der er Hovedstad i Kredsen af samme Navn, ligger ligeledes paa Jernbanelinjen: Dakar—St. Louis; den er oprettet som fælles Kommune.

Ziguinchor (2.629 Indb.) er Hovedstad i den Kreds, der ligger paa venstre Bred af Casumances Flodmunding, ca. 70 km fra Havet. Det er denne Flods eneste Hav; ved Ebbe har den en Dybde af 7—8 Meter. Den vilde derfor, hvis Sandbankeerne ikke eksisterede, kunne besejles af Skibe med stor Tonnage, men da Indløbet kun har en

Gennemsnitsdybde af 3,50—4 Meter, er det kun Dampere paa ca 1000 Tons, der kan sejle opad Floden til Ziguinchor og endda kun med begrænset Last. Denne By, der i 1907 blev oprettet som fælles Kommune og har Forbindelse med Dakar pr. Dampbaade og Kullere, er dette Distrikts største Handels-Centrum.

Tivavouane (2.584 Indb.) er Hovedstad i Kredsen Cayor og er beliggende paa Jernbanelinjen: Dakar—St. Louis. Den er oprettet som fælles Kommune og har en Distriktskole.*)

Diourbel (2.538 Indb.) er Hovedstad i Kredsen Baol; den er beliggende paa Jernbanelinjen: Thies—Kayes, er ligeledes oprettet som Fælles-Kommune og har en Distriktskole.

Kaolack (1.532 Indb.) ligger ved Saloum, ca. 120 km fra Havet; den er Hovedstad i Kredsen Sine—Saloum. En Sidebane fra Guinguines forbinder den med Jernbanelinjen: Thies—Kayes. Den er det naturlige Handelsmarked for det rige Sine—Saloum Distrikt, hvor de uopdyrkede Jorder hvert Aar hidkalder nye Agerbrugere, og Dyrkningen af Jordnødder udvides fra Dag til Dag. Havnen kan besejles af Skibe med en Ladning af indtil 1366 Tons Jordnødder, og den vil uden Fare kunne besejles, naar Saloum bliver tilstrækkelig afmærket, og naar man faar bortsprængt de Klipper, der endnu hæmmer Sejladsen. Denne By, der i 1907 blev oprettet som fælles Kommune og fik sit Handelskammer, har en stor Fremtid for sig. I den syd-østlige Del af Byen findes en Del store Sten-Monumenter, der er Distriktets største Seværdighed.

Gorée (998 Indb.) er en lille Ø, der ligger tæt op ad Halvøen Kap Verde, et Kvarters Sejlads med Dampchalup fra Dakar. Byen optager hele Øen og er bygget paa en Basalt Klippe, hvis Længdeakse maaler 900 Meter. Da de Indfødte har sammenlignet Øens Form med en Bug, har de kaldet den »ber«, hvilket paa Ouolof-Sproget betyder Bug. Navnet Gorée stammer fra Hollænderne, der bemægtigede sig Byen i 1588 og gav den dette Navn til Minde om Øen Gorée, der ligger ved Indsejlingen til Haringvliet. Gorée blev i 1872 oprettet som Kommune samtidig med den nyopdannede By Dakar. Det er fra Dakar og St. Louis, at den franske Civilisation i Afrika er udgaet. Det er en gammel By med snævre Gader, navnlig seværdig paa Grund af de historiske Mindesmærker; den har flere store offentlige Bygninger, hvoriblandt General-Gouvernementets Trykkeri,

men det er en død By, stærkt i Tilbagegang i Sammenligning med sin hæderkronede Fortid.

Endvidere bør nævnes Havnen Foundiougue, der er Kaolacks Søhavn, den ligger ved Saloum, ca. 65 km. fra Havet og ca. 120 km fra Saugomar. Da denne Havn har en Dybde af 6,50—8 Meter, kan Skibe med stor Tonnage indtage fuld Last her og uden Fare sejle over Revlen. Havnen har en meget stor Trafik med Jordnødder, der findes talrige Pakhuse og 5 Værfter, der tilhører forskellige Handelsfirmaer og et Værft, der tilhører Administrationen.

Færdselsveje.

Kystfarten omfatter foruden »la ligne de la Baie du Lévrier«, som vi allerede har omtalt, med uregelmæssig Dampskibsforbindelse mellem Dakar og Port Etienne, endvidere Dampskibslinjerne fra Gambien, fra Casamance, fra portugisisk Guinea og fra fransk Guinea med uregelmæssig Afgang fra Dakar til Casamance, Ziguinchor, Bathurst, Bissao, Victoria og Conakry.

Jernbanerne i Senegal omfatter 2 Linjer, en fra Dakar til St. Louis og en anden fra Thies til Kayes. Jernbanelinjen fra Dakar til St. Louis var den første, der blev bygget i Fransk-Vest-Afrika. Den løber parallelt med Kysten paa en Strækning af 264 km og betjener et Distrikt, hvor der hovedsagelig dyrkes Jordnødder. Jernbanelinjen fra Thies til Kayes skal forbinde Senegals Kyst med Sudan eller rettere Linjen fra Dakar til St. Louis, som den udskiller sig fra ved Thies, med Linjen fra Kayes til Niger. Denne Jernbanelinje er endnu ikke helt færdig, men den strækker sig allerede over 435 km og gaar fra Thies til Bala. Strækningen: Bala—Kayes er under Bygning og heraf er 44 km — mellem Kayes og Ambidédi — allerede i Drift. Linjens 2 Yderpunkter er foreløbig forbunden ved en Vej, mellem Bala og Ambidédi, der i den tørre Tid kan befærdes af lette Automobile, og paa denne Maade kan Rejsen fra Dakar til Kayes foretages paa 2 Døgn. Ved Guinguinea forbinder en Sidebane, der er 39 km lang, Jernbanelinjen: Thies—Kayes med Kaolack. Endvidere er der blandt andre Jernbanelinjer i Fransk-Vest-Afrika planlagt en Jernbane i Senegal fra Louga til Yang-Yang, samt en Jernbane fra Diourbel til Thiee.

Flodsejladsen er af stor Betydning for Kolonien, men Besejlingsforholdene paa Senegalfloden

er meget forskellig efter Aarstiderne. Fra Februar til Marts, i den Tid, Floden har den laveste Vandstand, kan kun Baade med et Dybtgaaende af indtil 0,40 Meter sejle op ad Floden til Mafou, der ligger ca. 60 km fra Podor. Saasnart den første Regn falder, stiger Vandet, og henimod Midten af Juli kan smaa Dampere sejle op ad Floden til Kayes. I August og September er Vandet temmelig højt, saaledes at store Skibe kan naa op til Kayes. Vandet falder meget hurtigt og senest i de første Dage af Oktober maa Dampene sejle bort fra det øvre af Flodens Løb, de smaa Fartøjer kan endnu paa denne Tid sejle op paa den anden Side af Podor, men stadig kortere og kortere Strækning, indtil Jannar Maaned. Floden har sin laveste Vandstand i Begyndelsen af Februar, og den varer i ca. 4 Maaneder

De Baade, der gaar i Flodfart, tilhører Selskabet »Compagnie des Messageries africaines«, og de sejler hver 14. Dag. De sejler fra St. Louis om Onsdagen, anløber Richard Toll og Dakana og i den tørre Tid stopper de op i Podor. Sejladsen 20—24 Timer. Naar Baadene kan sejle op lige til Kayes, varer denne Tur gennemsnitlig 5 Dage. I den tørre Tid maa de Rejsende, der skal til Sudan, i Podor gaa over i Pramme, der kan gaa videre opad Floden ved Hjælp af Sejl eller trukket paa Line eller ved Hjælp af Stage. Paa denne Maade varer Rejsen til Kayes 18—20 Dage. Tilbagereisen tager gennemsnitlig 15 Dage. Rejsen fra Podor el-

ler Cascas foregaar ligeledes i smaa, ganske fladbundede Baade med eet Hjul. Disse Baade tilhører Kolonien Fransk Sudan og sorterer under Jernbaneselskabet Kayes-Niger.

I Senegal findes der en Mængde Sæsonveje, hvoraf en Del endnu er under Arbejde, men i Løbet af kort Tid vil man kunne gennemrejse Landet pr. Automobil i det mindste de 8 Maaned af Aaret. De Rejsende færdes nu i Almindelighed til Hest, og Transporten sker ved Hjælp af Æsler, Okser eller Kameler, fra det Indre af Landet til Jernbanestationerne eller til Flodhavnene. Hovedvejene gaar fra St. Louis til Kayes, fra Dagana til Yang Yang, og fra Matkne til Ourossogui; Vejen fra Dakar til St. Louis er under Arbejde. I de Egne, der betjenes af Jernbanelinjen: Thies—Kayes, findes en Del banede Veje, der, omend de er sandede, godt kan befæres af Automobiler. I Jordnød-Tiden er der endog daglig Automobilfart mellem Diourbel og M'Bancke, og der er ligeledes regelmæssig Automobilforbindelse mellem Bambey og Gaouane. I Sine-Saloum findes der banede Veje i en Længde af ca. 1500 km, der i de 10 Maaned af Aaret er farbare for Automobiler. I Tambacounda er der en Mængde Færdselsveje, hvoraf de største er farbare for Vogne i den tørre Tid. I Casamance, hvor Vejanlægget er temmelig udvidet, befæres Vejene kun af Fodgængere og Cyklister, da her absolut ingen Lastdyr findes,

Stormfloden 1872.

Af

Thadé Petersen.

De Beretninger om Stormfloden den 12. og 13. November 1872, der fremkom straks efter denne, dvælede ganske naturligt fortrinsvis ved de Ødelæggelser og Ulykker, den havde voldt. For saavidt de omtalte Aarsagerne til den, var det kun ud fra det umiddelbare Indtryk, man havde faaet af de Dages Naturforhold. Senere Skildringer af den har søgt at klare sig Grundene til dens Voldsomhed. Forrest blandt disse staar paa dansk, og vist i det Hele, Professor A. Colding's Afhandling »Nogle Un-

dersøgelser over Stormen over Nord- og Mellem-europa af 12.—14. November 1872 og over den derved fremkaldte Vandflod i Østersøen«. Den fremkom 1881 i Videnskabernes Selskabs Skrifter, 6, Række, Naturvidenskabelig og matematisk Afdeling I. 4. Den er bygget paa et stort Materiale, der indsamledes straks efter Stormfloden, og udstrækker sig til hele det Omraade, Stormen hærgede, og Professor Colding foretager i den en grundig Undersøgelse af Aarsagerne til Oversvømmelsen og giver